

Bernadette Klasen

Hearts of the world

BFI Summerschool 1988:

Melodrama

Het British Film Institute in Londen is een instelling waar we in Nederland ja-loers op kunnen zijn. Het omvat niet al-leen een nationaal archief en een mu-seum, maar ook een educatieve dienst een eigen onderzoeksteam. Naast publikaties in boekvorm worden onder meer de tijdschriften *Sight and Sound* en *Monthly Film Bulletin* uitgegeven. De educatieve dienst verzorgt de jaarlijkse Summerschool, die afgelopen jaar in het teken van het *melodrama* stond.

Als het woord 'melodrama' valt, schijn ik plotseling niet goed meer te kunnen denken: 'iets voor mij' is het enige wat in me opkomt, terwijl de ver-vinging me toch heeft geleerd dat het meest-al 'niets voor mij' is. Wat is het geval: ik houd van melodrama's, van hun verha-len, van de manier waarop die verteld worden, van hun en mijn emoties. Wan-neer er echter over dezelfde films ge-schreven of gesproken wordt, gaat het meestal niet in de eerste plaats over de films en hun verhalen, maar vormen ze – en dat geldt niet alleen voor het genre melodrama, maar voor heel veel fictie-films – voornamelijk aanleiding tot stu-dies naar een socio-culturele context. Door middel van het melodrama wordt 'de positie van de vrouw in de maat-schappij' aangekaart, of 'het fascisme in Nazi-Duitsland' of 'Amerika in de jaren vijftig', om maar enkele mogelijke in-valshoeken te noemen. Het fenomeen film zelf als object, als oorzaak van de fascinatie nemen, lijkt met andere woor-den nogal ongebruikelijk; 'simpelweg' van film houden is blijkbaar nogal 'ba-naal'. Een verschil van invalshoek hoeft

echter helemaal niet altijd een bezwaar te zijn, het kan juist heel inspirerend werken. Degelijke, minutieuze analyses vanuit welke invalshoek dan ook kun-nen vaak heel verhelderend werken: je hoeft 'slechts' de conclusies te vergeten om het onderzoek bruikbaar te laten zijn voor je 'eigen' invalshoek. Als het echter algemenere, grovere studies betreft wordt het bezwaar veel groter. Er wordt dan immers veelal vanuit een aantal vooronderstellingen vertrokken, waar-door de verschillende disciplines van-waaruit gewerkt wordt te ver uit elkaar gaan lopen om nog bruikbaar te kunnen zijn voor elkaar.

Met deze ervaringen in mijn achterhoofd schreef ik me in voor de Summerschool *Hearts of the world. Melo-drama and Politics in Cinema*. In de aan-kondiging werd terecht opgemerkt, dat het merendeel van het onderzoek naar melodrama zich richt op de *sociale beteke-nis* van het genre; de Summerschool zou deze populaire tendens volgen. Niet al-leen 'klassieke' melodrama's zouden aan de orde komen, maar ook melodrama's uit Latijns-Amerika. Bovendien wilde men zich niet beperken tot de speelfilm: soap-opera's en televisieseries als *Dynas-ty* en *Dallas* stonden ook op het pro-gramma, als vertegenwoordigers van het hedendaagse melodrama.

Een logisch gevolg van een dergelijke ruime opzet is, dat er vogels van velerlei pluimage op af komen: film liefhebbers, maar ook mensen die met name geïnte-resseerd zijn in massacommunicatie, fem-inisme, politicologie, antropologie; kortom een scala van 'types' die allemaal op hun manier naar melodrama kijken, erover denken en praten. Een dergelijke opzet is discutabel, maar de manier waarop de Summerschool met het grote scala van interesses omging, was ronduit slecht.

Home IS WHERE
THE HEART IS

STUDIES
IN
MELODRAMA
AND
THE
WOMAN'S
FILM

ε

Een ieder heeft wel een graantje op zijn terrein mee kunnen pikken maar de 'geïnteresseerden', vanuit welke optiek dan ook, kunnen bijna niet anders dan teleurgesteld naar huis zijn gegaan: een graantje is dan immers altijd te weinig. Degenen die zonder duidelijke verwachtingen kwamen of die gewoon graag discussiëren, zijn wellicht wel aan hun trekken gekomen. Maar voor hen was de Summerschool niet bedoeld; ze pretendeerde geen 'introducerende' bijeenkomst te zijn.

De voorbereiding van de Summerschool

Inhoudelijk werd de Summerschool heel goed voorbereid. In 1987 gaf het BFI onder de redactie van Christine Gledhill een bundeling uit van studies naar het melodrama *Home is where the heart is*. Naast enkele artikelen uit dit boek stonden op de literatuurlijst, die ruim van te voren toegestuurd werd, bekende melodramateksten als 'Distanciation and Douglas Sirk' van Paul Willemsen en fragmenten uit 'The Melodramatic Imagination' door Peter Brooks. Omdat men zich niet wilde beperken tot het 'klassieke' melodrama bevatte de lijst onder meer ook teksten als 'The Melodrama in Latin America' (Ana Lopez), 'The perspective of the Present: Cuban History, Cuban Filmmaking' (Osvaldo Sanchez Crespo) en 'Watching Dallas' (Ien Ang; in Nederland bekend als 'Het geval Dallas').

Ook *praktisch* bleek men zijn uiterste best gedaan te hebben om de Summerschool zo goed mogelijk te laten verlopen. Ze vond plaats aan de Universiteit van Stirling in Schotland. Een ervaring op zich, zo'n weekje 'campusleven'. Iedere deelnemer had een eigen kamertje in een van de gebouwen op het universi-

teitsterrein: een bed, tafel en stoel, een wasbak en een 'Holy Bible'. Het terrein zelf is heel aardig met vijvertjes, bruggetjes, wandelpaden, sauna's, een zwembad, winkels en een bioscoop; maar wel totaal afgesloten van de buitenwereld. De organisatoren waren zeer vriendelijk: een extra deken, een ander kussen; overal werd voor gezorgd.

De *filmkeuze* illustreerde evenals de geselecteerde literatuur de ruime opzet van de week: er stonden niet alleen 'klassiekers' als *WAY DOWN EAST* (Griffith, 1920) *IMITATION OF LIFE* (Sirk, 1959) en *NOW VOYAGER* (Rapper, 1942) op het programma, maar ook minder bekende melodrama's als *FLOR SYLVESTRE* (Emilio Fernandez, 1945), *CAMILA* (Maria Luisa Bemberg, 1984) en *TWO STAGE SISTERS* (Xie Yin, 1965). Het 'hedendaagse' filmmelodrama werd vertegenwoordigd door *THE COLOR PURPLE* (Spielberg, 1986). Naast deze melodrama's waren ook geprogrammeerd: *DE CIERTA MANERA* (Sara Gomez Yera, 1977), een film die tot de 'cinéma verité' gerekend kan worden; *EL MISTERIO DE EVA PERON* (Tulio Demicheli, 1984-1986), een soort documentaire; *HISTORIA OFICIAL* (Puenzo, 1985) en *THE RIVER'S EDGE* (Hunter, 1986). De uitbreiding van film naar televisie werd vertegenwoordigd door een aflevering van de soap-opera *EAST ENDERS* uit Engeland en een 'telenovelas' uit Brazilië: *MALU MUHLER*. Een zeer gevarieerd 'elk wat wils' programma.

De praktijk van de Summerschool

Film bleek weer eens uitgangspunt in de zin van 'aanleiding tot'. Maar afgezien van mijn persoonlijke onvrede over deze benaderingswijze van film, in dit geval het melodrama, kan er meer algemeen

ook het een en ander op- en aangemerkt worden.

Ondanks de gedegen geselecteerde literatuur, liet de inhoudelijke kant van de Summerschool in de praktijk nogal wat te wensen over. De oorzaak hiervan kan gezocht worden in de uitwerking van de brede opzet. Wanneer je als organisatie doelbewust een zeer gemêleerd gezelschap geïnteresseerden in het fenomeen melodrama binnenhaalt, moet je wel heel goed voor ogen hebben wat je daarmee aanvangt.

Hetgeen opgemerkt is over studies, geschreven teksten, geldt ook, of nog meer, voor gesproken taal; voor mensen, die elkaar voor het eerst ontmoeten. Een geschreven tekst kun je immers gemakkelijker terzijde leggen als 'niet interessant' dan een persoon; uit een geschreven tekst is het eenvoudiger de voor jou interessante punten te halen en de rest te vergeten dan uit een persoon. Een dergelijk gemêleerd gezelschap impliceert met andere woorden een oppervlakkigheid, die op verschillende manieren voorkomen kan worden. De uiteenlopende 'types' kunnen bijvoorbeeld op één film 'gezet' worden; op die manier kunnen zij vanuit verschillende interesses over een duidelijk afgebakend onderwerp praten. De 'types' kunnen ook geselecteerd worden op grond van overeenkomst. Hoe dan ook: het grote, vage onderwerp *Hearts of the world. Melodrama and Politics in Cinema* dient op de een of andere manier verhelderd, verduidelijkt of ingeperkt te worden om een 'kakafonie' onder de deelnemers te voorkomen.

Dit gebeurde niet tijdens de Summerschool; de opzet leek juist een 'kakafonie' in de hand te werken. De week was in drie clusters ingedeeld, twee ervan werden heel mager ingeleid door korte en oppervlakkige presentaties. De drie clusters, 'Early Formations - Europe to

Hollywood', 'Melodrama in Latin America' en 'Melodrama and Politics', bleven mede hierdoor erg vaag. De opgegeven literatuur zou nog enige houvast hebben kunnen bieden, maar deze werd, althans in mijn groep, nauwelijks gebruikt. De organisatie koos niet alleen voor een zeer ruim onderwerp met minimale inleidingen, de deelnemers werden bovendien op voorhand in vaststaande groepjes ingedeeld: de groepen leken eerder op grond van verschil dan overeenkomst samengesteld, en de verschillende 'types' uit de groep werden geacht op grond van met name de getoonde films twee keer per dag te discussiëren.

Een dergelijke opzet werkt vaker verlamdend dan bevrijdend voor 'geïnteresseerden van velerlei pluiimage': eenieder is zo beleefd de ander uit te laten spreken; zijn of haar invalshoek toe te laten lichten zonder werkelijk goed te luisteren. Degenen die de overhand krijgen in dergelijke groepen zijn vaak die mensen, die gewoonweg graag 'praten', 'discussie-freaks', maar daarvoor werd deze Summerschool toch niet georganiseerd?

Hearts of the World

Tijdens de Summerschool kreeg ik heimwee; heimwee naar mijn melodrama, waarvan ik op mijn manier houd. Ik ben ervan overtuigd dat anderen, op hun manier, ook heimwee gekregen moeten hebben naar hun melodrama. Een opzet als die van de BFI Summerschool kan slechts leiden tot amusering, niet tot passivering. Ik wens gepassioneerd met melodrama, met film bezig te zijn.